

การคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

Protection of the performance of duties of the Constitutional Court

ณัฐรดา ชัยพัฒน์¹
Natrada Chaiphat¹

Received: November 7, 2022

Revised: January 5, 2023

Accepted: January 26, 2023

บทคัดย่อ

ศาลรัฐธรรมนูญซึ่งมีพันธกิจสำคัญที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยที่เป็นความขัดแย้งระหว่างองค์กรของรัฐและระหว่างรัฐกับประชาชน คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึงมีผลกระทบต่อบุคคลทั่วไปย่อมมีฝ่ายที่เห็นด้วยและเห็นต่างออกมาแสดงความคิดเห็นในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ทั้งก่อน ระหว่าง และภายหลังการพิจารณาวินิจฉัยคดี โดยบุคคลหนึ่งบุคคลใดอาจใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสมรบกวนหรือไม่เคารพในคำสั่งของศาล กระทำการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมหรือขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีในศาล มีการใช้สื่อของการพิมพ์ การโฆษณา ซึ่งเป็นการเขียนข้อความลงโฆษณาในสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อต่าง ๆ ชื่นำเหนื่อความรู้สึกของประชาชนหรือเหนือศาล คู่ความ หรือพยานในคดีจนทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไป ด้วยเหตุนี้การทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการมีมาตรการหรือเครื่องมือ อันเป็น “การคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ” ในการรักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณศาล เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีดำเนินไปได้ด้วยความรวดเร็วและยุติธรรม และเป็นมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำการใดๆ อันทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีเสียความยุติธรรม “การละเมิดอำนาจศาล” จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาล หากเกิดข้อพิพาทขึ้นจากคำวินิจฉัยของศาล โดยได้มีการบัญญัติลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลและบทลงโทษไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 ในกรณีที่มีการกระทำใดๆ ที่เป็นการขัดขวางการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีหรือทำให้ศาลไม่อาจทำหน้าที่ให้ความยุติธรรมได้

คำสำคัญ : การคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ, การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ, ลักษณะที่เป็นองค์กรตุลาการ

¹ ปริญญาโท นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Email : aradachaipat@gmail.com

Abstract

The Constitutional Court, which has an important mission in adjudicating conflicts between state agencies and between the state and the people. As a result, it has an impact on the general public. There will always be parties who agree and disagree, expressing critical opinions before, during and after the trial of the case. In which a person may use words that are inappropriate, disturbing or disrespectful to the order of the court. Act obstructing the process of justice or obstructing the proceedings of a court case. The use of the media of printing, advertising, which is the writing of advertisements in print media or other media. Directing above the feelings of the people or above the court, parties or witnesses in the case, causing the trial to lose justice. For this reason, it is imperative that the Constitutional Court perform its duties with measures or tools. which is “protection of the performance of duties of the Constitutional Court” in maintaining peace and order in the court area so that the court proceedings can proceed with speed and fairness And it is a measure to prevent any action that will cause the trial and adjudication of the case to be unfair. “Contempt of court” is therefore an important tool used to control the proceedings of the court if a dispute arises from the court's decision. The nature of the offense of contempt of court and punishment has been specified in the Organic Act on the Procedures of the Constitutional Court B.E. causing the court to be unable to perform justice

Keywords: protection of the performance of duties of the Constitutional Court, constitutional control, nature of the judiciary

บทนำ

ศาลรัฐธรรมนูญถือเป็นองค์กรศาลที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ มีบทบาทและภารกิจสำคัญในการควบคุมมิให้กฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญก่อนที่มีการประกาศใช้หรือการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญภายหลังที่มีการประกาศใช้ควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2548) ทั้งนี้ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายได้ทั้งก่อนที่ร่างกฎหมายนั้นจะประกาศใช้บังคับ และภายหลังจากที่กฎหมายนั้นประกาศใช้บังคับแล้วพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ อีกทั้งมีอำนาจในการวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภาและรัฐมนตรี ตลอดจนการวินิจฉัยเกี่ยวกับการสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองและการวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมือง อีกทั้งมีอำนาจวินิจฉัยคำร้องของบุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ยื่นไว้ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้วินิจฉัยว่าการกระทำดังกล่าวขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญได้ (ศรีนยา สี่มา, 2561) ซึ่งหลักการปฏิบัติหน้าที่ของศาล

รัฐธรรมนูญดังกล่าวโดยจะคำนึงถึงหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ การรักษาไว้ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ การพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีลักษณะดังกล่าว อันมีความเชื่อมโยงกับตัวแทนของประชาชนในฐานะที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ย่อมปฏิเสธไม่ได้เลยว่าจะต้องมีฝ่ายที่เห็นด้วยหรือเห็นต่างออกมาแสดงความคิดเห็น ในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ต่อสาธารณะก่อนการพิจารณาคดี ในระหว่างการพิจารณาคดีหรือภายหลังที่มีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีแล้ว ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการ พิจารณาคดี คำวินิจฉัยของศาลหรือความเห็นที่มีผลกระทบต่อคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ อาจมีความเหมาะสมและไม่เหมาะสม หรืออาจจะหมิ่นเหม่ต่อการกระทำที่อาจเป็นความผิดตามกฎหมาย แม้ว่าจะมีกฎหมายบัญญัติให้สามารถวิพากษ์วิจารณ์ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้ แต่อย่างไรก็ตามการกำหนดขอบเขตไว้ต้องเป็นกระทำโดยสุจริตและมีได้ใช้ถ้อยคำหรือมีความหมายหยาบคาย เสียดสี หรืออาฆาตมาดร้าย ไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ, 2561) หากการวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวมีความมุ่งหมายเพื่อให้กระทบต่อเกียรติศักดิ์ความเคารพเชื่อถือของศาลที่มีต่อสังคมหรือมีความมุ่งหมายเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญไม่อาจทำหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญมอบหมายได้ การวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวย่อมถือว่าการวิพากษ์วิจารณ์ที่ไม่สุจริต อย่างไรก็ตาม หากเป็นการวิพากษ์วิจารณ์โดยสุจริต แต่ใช้ถ้อยคำที่เป็นการเสียดสีศาล เช่นนี้ย่อมไม่เข้าองค์ประกอบที่จะเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล และด้วยเหตุที่การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลนั้น ศาลจะต้องควบคุมกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปด้วยความสงบ และเรียบร้อย มิให้ส่งผลกระทบต่อการรับฟังหลักฐานแห่งคดี

ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการเกี่ยวกับความผิดในการละเมิดอำนาจศาล อันเป็น “หลักการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ” ซึ่งเป็นหลักสากลที่ศาลทุกประเทศทั่วโลกยอมรับและใช้บังคับอยู่โดยทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การพิจารณาคดีของศาลเป็นไปด้วยความสะดวก เรียบร้อย รวดเร็ว และเพื่อมุ่งคุ้มครองเกียรติศักดิ์ศาลรัฐธรรมนูญ การคุ้มครองเกียรติศักดิ์ของศาลรัฐธรรมนูญในความหมายนี้ย่อมหมายถึง ความเชื่อถือศรัทธาที่สังคมมีต่อศาลรัฐธรรมนูญในอันที่จะทำหน้าที่ในการวินิจฉัยข้อพิพาททางรัฐธรรมนูญ หรือข้อพิพาททางการเมือง ดังนั้น การวิพากษ์วิจารณ์ และการฝ่าฝืนไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมส่งผลกระทบกว้างไกลกว่ากรณีของศาลทั่วไป ซึ่งอาจหมายถึงการทำให้หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญไม่มีค่าบังคับ หรือทำให้การพิจารณาวินิจฉัยปัญหาที่เป็นวิกฤตในสังคมเกิดความขัดแย้งรุนแรงมากขึ้น หรือทำให้กลไกในทางรัฐธรรมนูญไม่สามารถหาทางออกได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ท้ายที่สุดการมุ่งคุ้มครองเกียรติศักดิ์ของศาลรัฐธรรมนูญนั้น คือการมุ่งคุ้มครองกลไกของรัฐธรรมนูญที่ทำหน้าที่ในการพิทักษ์ปกป้องรัฐธรรมนูญหรือกลไกในการแก้ไขข้อขัดแย้งขององค์กรตามรัฐธรรมนูญสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพบนความเชื่อมั่นศรัทธาของสังคมโดยรวมที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

สำหรับการให้ความคุ้มครองกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาคดี ในระหว่างการพิจารณาคดี หรือภายหลังที่มีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีแล้ว ปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ได้บัญญัติฐานความผิดเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลไว้ ในกรณีที่มีการกระทำใด ๆ ที่เป็นการขัดขวางการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีหรือทำให้ศาลไม่อาจทำหน้าที่ให้ความยุติธรรมได้ด้วยโดยความสงบเรียบร้อยปราศจากการแทรกแซงใด ๆ ตามมาตรา 38 และมาตรา 39 เพื่อเป็น “หลักประกันความเป็นอิสระของศาล” (Independence

Judiciary) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย และถือเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม และเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานในการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม หลักความเป็นอิสระของศาลสามารถทำภาระหน้าที่ในทางตุลาการได้โดยปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยศาลมีความผูกพันเฉพาะต่อกฎหมายและการพิจารณาคดีภายใต้มนธรรมของตนเท่านั้น (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2558) ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยที่เป็นการขัดแย้งระหว่างองค์กรของรัฐ และระหว่างรัฐกับประชาชน คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึงมีผลกระทบต่อบุคคลทั่วไป และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลเป็นการผูกพันองค์กรของรัฐ การทำหน้าที่ของศาลจึงจะต้องมีความอิสระปราศจากการแทรกแซงหรือการครอบงำใด ๆ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมด้วยความกดดันทางการเมืองหรือกระแสสังคม ด้วยเหตุนี้เองการทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ศาลต้องมีความอิสระในการรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรม โดยหลักการพื้นฐานความเป็นอิสระของศาล มีสาระสำคัญดังนี้ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2558)

ก. ความเป็นอิสระของศาลต้องได้รับการประกันโดยรัฐ และต้องมีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายของประเทศนั้น ๆ เป็นหน้าที่ของรัฐบาล และองค์กรอื่น ๆ ทุกองค์กรที่จะต้องให้ความเคารพและปฏิบัติตามหลักการว่าด้วยความเป็นอิสระของศาล

ข. ศาลพึงตัดสินคดีด้วยความยุติธรรม บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง และเป็นไปตามกฎหมายโดยปราศจากการดัดทอน การใช้อิทธิพลโดยมิชอบ การกดดัน การข่มขู่ หรือแทรกแซง ไม่ว่าโดยตรง หรือโดยอ้อมจากบุคคลใด หรือเพื่อวัตถุประสงค์ใด

ค. ศาลพึงมีอำนาจพิจารณาคดีทั้งปวงที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลนั้นกับมีอำนาจพิจารณาว่าประเด็นปัญหานั้น ๆ อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาล หรือไม่ตามที่กฎหมายกำหนด

ง. การแทรกแซงกระบวนการศาล หรือการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาของศาลโดยมิชอบ หรือโดยปราศจากอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายจะกระทำมิได้ แต่หลักการข้อนี้ไม่กระทบต่ออำนาจของฝ่ายตุลาการที่จะพิจารณาคำอุทธรณ์ ฎีกา หรืออำนาจหน้าที่ขององค์กรอื่นในการลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษาที่เป็นไปตามกฎหมาย

จ. บุคคลทุกคนพึงมีสิทธิได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ การพิจารณาโดยองค์กรที่จัดตั้งเป็นพิเศษให้ทำหน้าที่อย่างศาลนั้น หากไม่มีวิธีพิจารณาที่ชอบธรรมรองรับก็จะกำหนดให้ทำหน้าที่แทนศาลไม่ได้

ฉ. หลักการเรื่องความเป็นอิสระของศาลนั้น ได้ให้อำนาจ และหน้าที่แก่ศาลเพื่อให้เกิดหลักประกันว่า การพิจารณาคดีของศาลจะเป็นไปโดยยุติธรรม และสิทธิของคู่ความจะได้รับการเคารพ

อีกทั้ง เพื่อให้ศาลมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย ซึ่งหมายความว่าองค์กรของรัฐไม่ว่าจะเป็น คณะรัฐมนตรี รัฐมนตรี หรือคณะกรรมการตุลาการ ตลอดจนผู้ดำรงตำแหน่งอื่นใดในรัฐจะสั่งการไปยังศาลในการพิจารณาพิพากษาคดีไม่ได้ เพื่อประกัน และคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ในการพิจารณาของศาลที่ไม่อาจถูกแทรกแซง นอกจากนี้คณะกรรมการตุลาการ หรือองค์กรอื่นใดจะลงโทษในทางวินัยโดยอ้างว่าพิจารณาคดีโดยไม่เป็นธรรม หรือพิจารณาพิพากษาคดีโดยปรับบทกฎหมายหรือตีความกฎหมายผิดพลาดไม่ได้เว้นแต่ตุลาการจงใจบิดเบือนกฎหมาย แต่อย่างไรก็ดี ความเป็นอิสระของผู้พิพากษามีได้หมายความว่าถึงความเป็นอิสระจนปราศจากการถูกตรวจสอบในการปฏิบัติหน้าที่ หากแต่คำนึงถึงด้านผดุงรักษาความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นสำคัญ โดยไม่

ต้องเกรงกลัวต่ออิทธิพลใด ๆ ที่จะมากดดันต่อการพิจารณาพิพากษาคดีภายใต้ขอบเขตของกฎหมายหรือจากความต้องการของบุคคล หรือคณะบุคคลใดก็ตาม

นอกจากนี้ศาลจำเป็นต้องมีเครื่องมือให้สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาไปโดยสงบเรียบร้อยปราศจากความวุ่นวาย หรือการประวิงคดีให้ล่าช้า ไม่ว่าจากตัวความ หนาแน่น ความ หรือบุคคลภายนอกคดี ซึ่งเครื่องมือดังกล่าว ได้แก่ “หลักการละเมิดอำนาจศาล” (สถิต ลัมพงค์พันธ์) เป็นมาตรการทางกฎหมายประการหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างสากล ในการที่จะต้องปกป้องไม่ให้บุคคลใดมาทำให้เสียความยุติธรรม หรือไม่สามารถทำหน้าที่บริหารงานยุติธรรมได้โดยถูกต้อง ซึ่งลักษณะของการละเมิดอำนาจศาลอันเป็นการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของศาลนั้น เช่น การกระทำในทันทีที่ทันใดที่ได้กระทำลงต่อหน้าศาล หรือการละเมิดใด ๆ ซึ่งกระทำลงนอกศาล แต่มีผลเป็นการขัดขวางหรือทำลายการบริหารงานยุติธรรม หรือเกิดขึ้นได้จากการวิพากษ์วิจารณ์หรือการกล่าวถึงศาลในทางที่ไม่เหมาะสม หรือรบกวน ขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ศาล ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความยุติธรรมเกี่ยวกับคดีนั้น ๆ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่จะปกป้องศาลให้ได้รับความเชื่อถือและผดุงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ขององค์กรและจำเป็นต้องรักษาหลักการนี้ไว้ให้อำนาจแก่ศาลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล และให้กระบวนการพิจารณาคดีดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเป็นธรรม อำนาจที่ให้นี้ยังรวมถึงอำนาจสั่งห้ามคู่ความมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปในทางก่อความรำคาญ หรือในทางประวิงคดีให้ชักช้า หรือในทางพุ่มเพื่อยกเว้นสมควรอีกด้วย ความผิดฐานนี้เป็นความผิดพิเศษที่ไม่ต้องมีการฟ้องร้องให้ศาลลงโทษ หากแต่ศาลใช้อำนาจตามบทบัญญัติในเรื่องนี้สั่งลงโทษผู้ละเมิดอำนาจศาลได้อย่างเฉียบขาด และโดยฉับพลันไม่ว่าผู้ละเมิดอำนาจศาลนั้นจะเป็นคู่ความในคดีที่ศาลกำลังพิจารณาอยู่ หรือเป็นทนายความ พยาน หรือบุคคลภายนอกก็ตาม ความผิดฐานนี้มีได้กำหนดไว้เพื่อคุ้มครองผู้พิพากษาเป็นการส่วนตัว (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2522 อ้างถึงใน อุดมศักดิ์ นิติมนตรี, 2545) โดยมีตั้งแต่ ตักเตือน ไล่ออกจากบริเวณศาล และลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งหากเป็นกรณีลงโทษจำคุกและปรับจะต้องมีมติขององค์คณะด้วยคะแนนไม่น้อยกว่าสองในสามของตุลาการเท่าที่มีอยู่ ทั้งนี้ความเป็นอิสระของผู้พิพากษามีได้หมายความว่าถึงความเป็นอิสระจนปราศจากการถูกตรวจสอบในการปฏิบัติหน้าที่ หากแต่คำนึงถึงด้านผดุงรักษาความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นสำคัญ ได้โดยไม่ต้องเกรงกลัวต่ออิทธิพลใด ๆ ที่จะมากดดันต่อการพิจารณาพิพากษาคดีภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย หรือจากความต้องการของบุคคลหรือคณะบุคคลใดก็ตาม

อย่างไรก็ดี หลักการละเมิดอำนาจศาลอันเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ให้การคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญนั้น ย่อมมีบทบัญญัติที่มีลักษณะแตกต่างกับศาลยุติธรรมที่ให้อำนาจศาลในการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อให้ศาลสามารถรักษาความสงบเรียบร้อย ในการดำเนินการพิจารณาให้เป็นไปตามความประสงค์ได้ ซึ่งความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอันเป็นความที่มีลักษณะเฉพาะคือ มีโทษจำคุกและปรับ โดยการพิจารณาลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลยุติธรรม อันเนื่องมาจากการขัดขึ้นไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลที่ออกคำสั่งห้ามคู่ความ หรือบุคคลภายนอกเกี่ยวกับความประพฤติที่เป็นการรบกวนหรือก่อความรำคาญในการพิจารณาคดีของศาล (มาตรา 30 ให้ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ แก่คู่ความ หรือแก่บุคคลภายนอกที่อยู่ต่อหน้าศาลตามที่เห็นจำเป็น เพื่อความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็ว) เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและให้กระบวนการ

บทวิเคราะห์

1. อำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการพิจารณาของศาลถือว่าเป็นข้อพิจารณาพื้นฐานที่สำคัญของการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของศาลในเรื่องการละเมิดอำนาจศาล เพื่อให้การพิจารณาคดีของศาลเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย และเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปโดยบรรลุล่วงวัตถุประสงค์ในการอำนวยความยุติธรรมแก่คดี ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยที่เป็นความขัดแย้งระหว่างองค์กรของรัฐ และระหว่างรัฐกับประชาชนคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จึงมีผลกระทบต่อบุคคลทั่วไป ย่อมมีฝ่ายที่เห็นด้วยและเห็นต่างออกมาแสดงความคิดเห็นในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ หรือกระทำการขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีในศาล โดยอาจใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสม รบกวน หรือ ไม่เชื่อฟัง หรือไม่เคารพในคำสั่งของศาล พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 38 ศาลมีอำนาจรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาคดีในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลที่เข้ามาหรือจะเข้ามาในที่ทำการ หรือบริเวณที่ทำการ หรือเข้าฟังการไต่สวนของศาล หรือในกรณีมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ศาลอาจมีคำสั่งให้บุคคลใด หรือกลุ่มบุคคลใดกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ เพื่อให้การพิจารณาคดีดำเนินไปโดยสงบเรียบร้อย และรวดเร็ว

ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดของศาลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามวรรคหนึ่งเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

การวิจารณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยคดีที่กระทำโดยสุจริต และมีได้ใช้ถ้อยคำหรือมีความหมายหยาบคาย เสียดสี หรืออาฆาตมาดร้าย ไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล. ได้มีการบัญญัติให้การคุ้มครองการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่มีสาระสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก ศาลมีอำนาจรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาคดีในกรณีมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี ศาลอาจมีคำสั่งให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลใดกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการ และหากฝ่าฝืนคำสั่งศาลถือเป็นการละเมิดอำนาจศาล และประการที่สอง การวิพากษ์วิจารณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยคดีที่กระทำโดยสุจริต และมีได้ใช้ถ้อยคำ หรือมีความหมายหยาบคาย เสียดสี หรืออาฆาตมาดร้าย ไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ดังนั้นบุคคลใดฝ่าฝืนกระทำการดังกล่าวย่อมถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล จากประเด็นดังกล่าว เพื่อการดำเนินการพิจารณาคดีให้เกิดความเป็นธรรมอันสูงสุดการมีมาตรการให้ศาลมีอำนาจในการที่จะดำเนินการพิจารณาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทั้งในส่วนบุคคลที่เข้ามา หรือจะเข้ามาในที่ทำการ หรือบริเวณที่ทำการหรือเข้าฟังการไต่สวน หรือศาลอาจมีคำสั่งให้บุคคลใด หรือกลุ่มบุคคลใดกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการ เพราะหากศาลไม่สามารถควบคุม หรือดำเนินการให้การพิจารณาของศาลดำเนินไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อยกรณีก็จะเป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความยุติธรรม ดังนั้นบทบัญญัติว่าด้วยการละเมิดอำนาจศาล จึงให้ศาลมีอำนาจสั่งในการกระทำใด ๆ ที่เป็นการรบกวนต่อการพิจารณาของศาลซึ่งการรบกวนต่อการพิจารณาของศาลมิได้หมายความว่าเฉพาะในห้องพิจารณาของศาลเท่านั้น ยังหมายความรวมถึงบริเวณศาล และอาจหมายความรวมถึงการดำเนินกระบวนการพิจารณานอกศาล หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาในที่ใดที่หนึ่งก็ย่อมเป็นการพิจารณาของศาลทั้งสิ้น นอกจากนี้การพิจารณาของศาลก็ได้หมายความว่าเฉพาะการพิจารณาต่อหน้าคู่ความ ยังรวมถึงการพิจารณาหารือกันเอง

ระหว่างผู้พิพากษาด้วย ดังนั้นประการแรกที่กฎหมายให้มุ่งคุ้มครองนี้ คือ การให้ศาลสามารถทำหน้าที่ได้โดยปราศจากการรบกวนใด ๆ เพื่อให้ศาลบรรลุความมุ่งหมายในการดำเนินการให้ความยุติธรรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นธรรม

อย่างไรก็ดี การวิพากษ์วิจารณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยคดีโดยใช้ถ้อยคำ หรือมีความหมายหยาบคาย เสียดสี หรืออาฆาตมาดร้าย การที่จะพิจารณาว่าเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ที่เข้าลักษณะตามมาตรา 38 หรือไม่นั้น จึงควรต้องพิจารณาจากองค์ประกอบของการวิพากษ์วิจารณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยคดีโดยใช้ถ้อยคำ หรือมีความหมายหยาบคาย เสียดสี หรืออาฆาตมาดร้ายหรือไม่ หรือเข้าเงื่อนไขการวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวได้กระทำได้โดยสุจริตหรือไม่ ดังนั้นการขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งย่อมไม่เข้าข่ายเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ทั้งนี้ในการพิจารณาความสุจริตต้องพิจารณาว่าการวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวมีความมุ่งหมายที่ต้องการให้กระทบต่อ “เกียรติศักดิ์ความเคารพเชื่อถือของศาล” หากมีความมุ่งหมายเพื่อให้กระทบต่อเกียรติศักดิ์ความเคารพเชื่อถือของศาลที่มีต่อสังคม หรือมีความมุ่งหมายเพื่อทำให้ศาลรัฐธรรมนูญไม่อาจทำหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญมอบหมายได้ การวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวย่อมถือว่าเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ที่ไม่สุจริต แต่อย่างไรก็ตามหากกรณีอาจเป็นการวิพากษ์วิจารณ์โดยสุจริต แต่ใช้ถ้อยคำที่เป็นการเสียดสีศาล กรณีเหล่านี้ย่อมไม่เข้าองค์ประกอบที่จะเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของศาล

2. การฝ่าฝืนข้อกำหนด และคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ

การละเมิดอำนาจศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ในการฝ่าฝืนข้อกำหนด และคำสั่งศาลได้วางหลักการเพื่อการคุ้มครองการทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีของศาลให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ในขณะเดียวกันก็เพื่อมุ่งคุ้มครองเกียรติศักดิ์ความเชื่อถือที่มีต่อสถาบันศาลรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นองค์กรหลักในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ในประเด็นการวิจารณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญศาลจะต้องใช้ และตีความอย่างระมัดระวัง เพราะการวิจารณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นการอาศัยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นซึ่งมีพื้นฐานมาจากรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน ซึ่งข้อพิจารณาสำคัญของการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลโดยเฉพาะในกรณีของศาลรัฐธรรมนูญมีข้อพิจารณาที่เกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลประกอบด้วยกระทำการ 2 ลักษณะ คือ ก. การฝ่าฝืนข้อกำหนดหรือ ข. ฝ่าฝืนคำสั่งของศาล

มาตรา 39 ผู้ใดฝ่าฝืนข้อกำหนดของศาลหรือคำสั่งศาลตามมาตรา 38 ให้ถือเป็นการละเมิดอำนาจศาลและให้ศาลมีอำนาจ ดังต่อไปนี้

- (1) ตักเตือน โดยจะมีคำตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยหรือไม่ก็ได้
 - (2) ไล่ออกจากบริเวณศาล
 - (3) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- การสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งกรณี
- การสั่งลงโทษตาม (3) ต้องมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของตุลาการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ในการดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งศาลตาม (3) ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การที่ศาลจะมีคำสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลดังกล่าว จะต้องพิจารณาประกอบกับ “เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น” ซึ่งในกรณีของศาลรัฐธรรมนูญย่อมแตกต่างจากศาลทั่วไป ดังนั้น การตีความเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลที่วิจารณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญต้องตีความในลักษณะที่เปิดกว้างในฐานะที่เป็นการใช้เสรีภาพพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ อีกทั้งโทษที่จะลงจะต้องเป็นไปตาม “หลักความพอสมควรแก่เหตุ” จะต้องพิจารณาประกอบกันระหว่าง “เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น” กับ “ความไม่สุจริตในการแสดงความคิดเห็น” และ “ผลกระทบต่อศักดิ์ศรีของความเป็นสถาบัน” เพื่อเลือกมาตรการลงโทษที่สอดคล้องกับการกระทำ ซึ่งโดยทั่วไปศาลมักใช้มาตรการในการเตือนเป็นเบื้องต้น ส่วนกรณีที่มีการกระทำอันเป็นการรบกวน หรือขัดขวางต่อการพิจารณาของศาล โดยทั่วไปแล้วศาลอาจใช้มาตรการไล่ออกจากบริเวณศาล ส่วนการใช้มาตรการในการลงโทษจำคุก ควรเป็นมาตรการสุดท้ายซึ่งศาลอาจเคยใช้มาตรการอื่นมาแล้ว แต่ไม่สามารถจัดการกับปัญหาดังกล่าว ศาลอาจจำเป็นต้องใช้มาตรการลงโทษจำคุกผู้ที่กระทำการละเมิดอำนาจศาลนั้น อย่างไรก็ตาม การสั่งลงโทษจำคุกต้องมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของตุลาการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นเป็นกรณีที่ประจักษ์ชัดว่าตุลาการสองในสามเห็นควรที่จะให้ลงโทษจำคุกในกรณีนั้น ๆ ขณะที่โทษของการละเมิดอำนาจศาลของศาลยุติธรรม ได้กำหนดมาตรการโทษให้ไล่ออกจากบริเวณศาลชั่วคราวระยะเวลาที่ศาลนั่งพิจารณา หรือในระยะเวลาที่เห็นสมควร หรือมีโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำคุก และปรับแต่ต้องไม่เกิดตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจะเห็นได้ว่ามาตรการการลงโทษของการกระทำความผิดละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญจะแตกต่างกันไปกับศาลยุติธรรมเพราะศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสถาบันการเมืองอันมีความเชื่อมโยงกับตัวแทนประชาชนในฐานะที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเท่าที่ไม่ขัดกับบทบัญญัติของกฎหมาย และอยู่บนพื้นฐานของความสุจริต

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าการมีมาตรการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของศาล เมื่อมีการละเมิดอำนาจศาลนั้น นอกจากจะบัญญัติขึ้นเพื่อให้ศาลใช้เป็นมาตรการในการควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อยแล้ว ยังมีมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำใด ๆ โดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์ หรือหนังสือพิมพ์ที่จะมีอิทธิพลเหนือศาล เหนือคู่ความ หรือเหนือพยานแห่งคดี อันจะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีเสียความยุติธรรมไปด้วย อย่างไรก็ตาม คำวินิจฉัยของคดีของศาลรัฐธรรมนูญมิใช่ข้อพิพาทของเอกชนคนใดคนหนึ่ง หากแต่เป็นข้อพิพาทในทางมหาชนซึ่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมผูกพันทุกองค์กรของรัฐ และสถาบันการเมือง ดังนั้นจึงมีความชอบด้วยเหตุผลที่จะมีการกำหนดให้สามารถวิพากษ์วิจารณ์คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้ โดยมีขอบเขตเงื่อนไขที่กว้างขวาง หากแต่การวิพากษ์วิจารณ์นั้นต้องอยู่บนพื้นฐานการกระทำโดยสุจริต และมีได้ใช้ถ้อยคำ หรือมีความหมายหยาบคาย เสียดสี หรืออาฆาตมาดร้าย หรือมุ่งทำลายเกียรติศักดิ์ความเคารพของศาล ในขณะที่มาตรการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำใด ๆ โดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์หรือหนังสือพิมพ์ที่จะมีอิทธิพลเหนือศาล เหนือคู่ความ หรือเหนือพยานแห่งคดีของศาลยุติธรรมมีความครอบคลุม และเข้มงวด เนื่องจากผลของคำพิพากษาศาลยุติธรรมผูกพันเฉพาะคู่ความ การกระทำของสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในการให้ข้อเท็จจริงที่ผิดไปหรือการวิพากษ์วิจารณ์ถึงการดำเนินคดีของคู่ความอันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของคู่ความ หรือพยานได้ และศาลยุติธรรมไม่อาจนำข้อเท็จจริง หรือที่อยู่นอกสำนวนคดีที่ได้รับรู้รับทราบหรือข้อเท็จจริงนอกประเด็นมาเป็นเหตุผลในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้

สรุป

การพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับ “หลักการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ” ดังกล่าวนี้นั้น ทำให้ทราบถึงแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของศาล ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ ประการแรก ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการพิจารณาของศาล ถือว่าเป็นข้อพิจารณาพื้นฐานที่สำคัญของการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของศาล เพราะหากศาลไม่สามารถควบคุม หรือดำเนินการให้การพิจารณาของศาลดำเนินไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย กรณีก็จะเป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความสะดวกให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น บทบัญญัติว่าด้วยการละเมิดอำนาจศาลจึงให้ศาลมีอำนาจสั่งในการกระทำใด ๆ ที่เป็นการรบกวนต่อการพิจารณาของศาล และมีบทลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนข้อกำหนด หรือคำสั่งศาลเพื่อไม่ให้มีการดำเนินการที่เป็นเยี่ยงอย่าง ทั้งนี้การคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของศาลมีวัตถุประสงค์ประการที่สอง เพื่อเกียรติศักดิ์ของความเป็นสถาบันศาลถือว่าเป็น “หลักการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของศาล” อีกประการหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็น “สถาบัน” ที่สำคัญของสังคม และเป็นสถาบันที่ต้องทำหน้าที่ในการวินิจฉัยข้อพิพาทที่เป็นความขัดแย้งระหว่างองค์กรของรัฐ และระหว่างรัฐกับประชาชน การทำหน้าที่ของศาลจึงต้องการความเชื่อถือ และเชื่อมั่นสูงกว่าสถาบันอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้เอง เพื่อให้ศาลสามารถทำหน้าที่ที่สำคัญของตนได้บนความเชื่อมั่นเชื่อถือของผู้คนในสังคม ศาลจึงต้องได้รับเกียรติในฐานะที่เป็นสถาบันสำคัญของสังคม หากศาลไม่ได้รับเกียรติดังกล่าวจากสังคม ถูกสังคมมองว่าศาลเป็นเพียงตัวตลกของสังคม ปราศจากความเชื่อถือเชื่อมั่นในการทำหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลเป็นการผูกพันองค์กรของรัฐทั้งหลาย ความต้องการความเชื่อถือเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญยิ่งมีสูงขึ้นมากกว่าศาลอื่น ๆ การทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญจึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือในการรักษาเกียรติของศาลรัฐธรรมนูญ แต่ในขณะเดียวกันการที่จะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นที่เชื่อถือเชื่อมั่นของบุคคลในสังคม นอกจากศาลจะมีเครื่องมือที่ว่าด้วยบทบัญญัติว่าด้วยการละเมิดอำนาจศาล เพื่อให้การคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของศาล ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางที่มุ่งหมายในการปกป้องประโยชน์ส่วนรวมตามที่รัฐธรรมนูญมุ่งหมาย มีความอิสระปราศจากการแทรกแซงหรือการครอบงำใด ๆ โดยเฉพาะจากฝ่ายการเมือง คำวินิจฉัยมีหลักกฎหมายที่สนับสนุนคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ การดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวนี้ ก็จะมีส่วนช่วยสนับสนุนให้ศาลได้รับความเชื่อถือ และยอมรับจากสังคม นอกเหนือจากการมีบทบัญญัติว่าด้วยการละเมิดอำนาจศาล

เอกสารอ้างอิง

- ธานินทร์ กรัยวิเชียร.(2545). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2558). *หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 5)
กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน
- ศรันยา สีมา. (2561). *อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- สถิต ลิ้มพงศ์พันธ์. (ม.ป.ป.). *ความผิดฐานหมิ่นประมาทศาลในระบบคอมพิวเตอร์*. กรุงเทพมหานคร: พาสีโน
- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2548). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2)
กรุงเทพมหานคร : พี เพรส จำกัด
- โฮเซ่ ไซตุณ. (2550). *หลักสากลว่าด้วยความเป็นอิสระ และความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้พิพากษา หนายความ และอัยการ*. แปลโดย เบญจรัตน์ แซ่ฉั่ว. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ.
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561. (2562, กันยายน 17)